

СЕКЦІЯ 2

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ РІЗНИХ ПІДРОЗДІЛІВ

УДК [159.922:351.74](477)

Олександр Маркович БАНДУРКА,

*президент Кримінологічної асоціації України,
доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
академік Національної академії правових наук України;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0240-5517>*

ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ ЯК НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА У ЗВО ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ З ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Наголошено на важливості психологічних знань у правозастосовній діяльності. Обґрунтовується важливість вивчення юридичної психології здобувачами вищої освіти у ЗВО з підготовки поліцейських. Аналізуються особливості розвитку юридичної психології як галузі знань.

Ключові слова: юридична психологія, юрист, правозастосовна діяльність, здобувачі вищої освіти.

Юридична психологія є важливою галуззю наукових і професійних знань, які забезпечують успішну правозастосовну діяльність поліцейських, слідчих, суддів, адвокатів, інших представників юридичної діяльності.

Юридична психологія займає особливе місце між психологією і правознавством, вона здійснює синтез основ психологічних знань та основ юриспруденції. Юрист як фахівець в галузі права розглядає дії людей відповідно до певних статей конституції, цивільного і кримінального кодексів, інших законів; в юридичній психології вивчається людина як особистість обвинувачуваного, свідка, потерпілого, працівника правоохоронної системи з точки зору впливу психічних процесів і властивостей на особливості протиправної або нормативної поведінки. Тобто юридична психологія досліджує поведінку і професійну діяльність осіб, які зайняті у сфері правотворчості та правозастосування, і тих осіб, до яких застосовуються правові норми у примусовому порядку або права яких захищаються чи охороняються.

Здобувачі вищої освіти в результаті вивчення юридичної психології повинні знати предмет і завдання юридичної психології, принципи та методи юридичної психології як науки, розуміти зміст і сутність правової соціалізації особистості. Предметом юридичної психології є особистість, наділена соціальним статусом, зі своєю свідомістю й переконаннями, індивідуальністю, яка бере участь у міжособистісних та суспільних відносинах, залучена до тієї чи іншої діяльності, розуміє свої дії і здатна ними керувати. Стрижнем формування особистості, яка займається правозастосовною діяльністю, є морально-вольові якості. Вивчення юридичної психології здобувачами вищої освіти у ЗВО з підготовки поліцейських сприяє формуванню в них сили волі, наполегливості, відповідальності, вмінню критично оцінювати ситуацію, які належать до провідних *«soft skills»*.

Особлива увага під час вивчення юридичної психології здобувачами вищої освіти у ЗВО з підготовки поліцейських приділяється вивченню психологічної складової кримінального та цивільного судочинства. Юристам правозастосовної діяльності в багатьох випадках доводиться призначати судово-психологічну експертизу. У зв'язку з цим їм необхідно знати види судово-психологічних експертиз, особливості проведення судових психологічних експертиз щодо неповнолітніх, потерпілих у справах про сексуальні злочини, посмертних експертиз та експертиз у провадженнях і справах про порушення техніки безпеки на транспорті й на виробництві, інших судово-психологічних експертиз.

Працівникам правоохоронної системи, зокрема слідчим, оперативним працівникам поліції, державної прикордонної служби, органів безпеки, прокурорам, а також суддям та адвокатам, необхідно знати психологію свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, щоби психологічно правильно провести опитування, допит, обшук, виїмку або інші процесуальні дії. Від психологічного забезпечення діяльності поліцейського, слідчої діяльності, іншої правозастосовної діяльності значною мірою залежить успішність оперативно-розшукової роботи і всього комплексу протидії злочинності та забезпечення публічної безпеки й порядку. Юридична психологія вивчає й особливості психології злочинної поведінки, психології неповнолітніх правопорушників, психології злочинних груп та пенітенціарної психології, психологічні аспекти профілактики антисоціальної поведінки і психологічного впливу на осіб, які вчинили правопорушення.

Юридична психологія – порівняно нова галузь наукового знання. Вона почала формуватися із середини ХХ ст. на основі психолого-юридичних знань: кримінальної психології, що виникла паралельно із

криміналістикою у зв'язку з необхідністю застосування психологічних методів під час вивчення особистості злочинців; судової психології, що досліджує психологічні проблеми судочинства; правової психології, що вивчає проблеми правового регулювання діяльності.

Юридична психологія сформувалась як самостійний напрямок психологічної науки в короткий термін. Цьому сприяли дві причини. Перша – це суспільно-політична й економічна актуальність застосування специфічних психологічних знань у державному управлінні, правоохоронній діяльності, захисті прав і свобод людини. Друга полягає в тому, що формування нового напрямку було підготовлено розвитком інших галузей психології: психології праці, соціальної, політичної тощо.

Юридична психологія інтенсивно розвивається, а психологічні знання дедалі активніше використовуються з метою дослідження різних сторін учиненого правопорушення, вивчення особистих якостей злочинця, потерпілого або свідка. Юридична психологія як навчально-наукова і практична дисципліна функціонує, образно кажучи, в соціальному трикутнику «людина – суспільство – право», де баланс відносин урегульований нормами права, й порушення адекватності таких відносин є правопорушенням.

Отже, оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями юридичної психології дозволить працівникам правоохоронної й правозахисної діяльності успішно виконувати свої службові обов'язки, правильно будувати взаємовідносини з людьми, розуміти мотивацію їх поведінки та пояснювати їхні вчинки, пізнавати об'єктивну реальність, аналізувати її та критично осмислювати, використовувати психологічні знання в повсякденній професійній діяльності й соціальному спілкуванні.

Отримано 09.03.2021